

Duyuru Tarihi : 03.01.2006
Duyuru No : DUYURU/2006-015
Yayınlandığı Yer : Yaklaşım, Ocak 2006, Sayı : 157 Sayfa:130-133

Erdoğan SAĞLAM
Eski Hesap Uzmanı, YMM
BDO Denet

FİNANSAL KİRALAMA İŞLEMLERİNDE FAİZ ve KUR FARKLARININ TABİ TUTULACAĞI İŞLEM

1. GİRİŞ:

Bilindiği gibi 4842 sayılı Kanunla Vergi Usul Kanunu'na 1.7.2003 tarihinden geçerli olmak üzere eklenen mükerrer 290 ncı madde ile finansal kiralama işlemlerinde değerlendirme işleminin nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. Bu düzenlemeden önce bu konuda özel bir düzenleme bulunmadığı için, kira süresi sonunda mülkiyetin geçtiği işlemlerde, yapılan kira ödemeleri, kiranın doğduğu (yani fatura edildiği) dönemlerde doğrudan gider yazılmak suretiyle işleme tabi tutulmuştur.

Her ne kadar vergi inceleme elemanlarınca bu konu eleştiri konusu yapıp, kira ödemelerinin kira süresi içinde eşit taksitler halinde gider yazılacağı ileri sürülmüşse de yargı bu konuda farklı düşünmüş ve müstekar yargı kararları üzerine Maliye Bakanlığı geri adım atmak zorunda kalmıştır. Neticede konu yasal düzenlemeye bağlanarak, uygulama değiştirilmiş ve vergi mevzuatımıza Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarına paralel hükümler getirilmiştir.

Değişiklikten önce, finansal kiralama sözleşmeleri muhasebeleştirilmeyip, sadece düzenlenen kira faturaları kayda alınmaktaydı. Yeni hükümlere göre, finansal kiralama sözleşmesinden doğan hak, borç ve alacakların kayda alınması, yani sözleşmenin muhasebeleştirilmesi gerekmektedir.

Basit bir şekilde ifade edecek olursak, finansal kiralamaya konu varlığı, kiracı, faiz ve anaparanın toplamı kadar “borç” ve buna karşılık anapara tutarını “*hakkin bedeli*” olarak kayda almalı, ödenecek faizleri ise ilgili olduğu dönemlerde “*gider*” olarak dikkate almak üzere bilançoda bekletmelidir. Düzenlenen kira faturalarını da giderleştirmeyip, bu faturalara istinaden, faturada yazılı faiz tutarı ile sınırlı olarak bilançoda bekleyen faiz giderinden dönem gideri hesabına virman yapmalıdır. Anapara tutarları ise kiracı tarafından amortisman yoluyla itfa edilmelidir. Böylece vergisel açıdan, kredi kullanarak duran varlık satın almak işlemi ile finansal kiralama işlemi arasındaki fark ortadan kaldırılmış, bu iki işlem aynı baza oturtulmuştur.

Bu yazımızda, finansal kiralama işlemleri nedeniyle doğan faiz ve kur farklarının nasıl işleme tabi tutulacağını, başka bir ifadeyle bunların doğdukları dönemde gider mi yazılacakları, yoksa finansal kiralamaya konu varlığın maliyetine eklenerek amortismanı mı tabi tutulacağı konusunu tartışmaya çalışacağız.

2. GENEL OLARAK FAİZ VE KUR FARKLARININ TABİ TUTULDUĞU İŞLEM:

Yazımızın konusuna geçmeden önce genel olarak vergi hukukunda duran varlıklara ilişkin borçlanma maliyetlerinin (faiz, kur farkı ve borçlanmayla ilgili diğer giderlerin) nasıl değerlendirildiği konusunu özetlemeye çalışmakta yarar görüyoruz.

Bilindiği gibi Vergi Usul Kanununun 269 uncu maddesine göre, iktisadî işletmelere dahil bilumum gayrimenkuller maliyet bedelleri ile değerlendirilir. Aşağıdaki yazılı iktisadî kıymetler gayrimenkul gibi değerlendirilmelidir:

- Gayrimenkullerin mütemmim cüzüleri ve teferruatı,
- Tesisat ve makinalar,
- Gemiler ve diğer taşıtlar,
- Gayrimaddi haklar.

Maliyet bedeli ise aynı Kanunun 262 nci maddesinde tanımlanmış olup, iktisadî bir kıymetin iktisap edilmesi veyahut değerinin artırılması münasebetiyle yapılan ödemelerle bunlara müteferri bilumum giderlerin toplamını ifade eder.

İşte bu maddeye istinaden finansman giderlerinin (borçlanma maliyetlerinin) maliyet bedeline dahil edilmesi gerekmektedir. Prensip, aktifleştirme tarihi itibarıyla doğmuş olan finansman giderlerinin maliyete dahil edilmesidir. Aktifleştirme tarihi olarak da, iktisadî kıymetin aktive alındığı yılın son günü (yani değerlendirme günü) kabul edilmektedir. Aktifleştirme yılından sonraki yıllarda doğan finansman giderlerinin (faiz ve kur farklarının) ise doğrudan gider yazılması veya maliyet bedeline dahil edilerek kalan sürede amortismanına tabi tutulması konusunda mükellefler serbest bırakılmıştır.

Maliye Bakanlığı bu konudaki görüşlerini 163, 234 ve 334 sıra no.lu VUK Genel Tebliği ile 187 seri no.lu Gelir Vergisi Genel Tebliğinde açıklamıştır. Bu Tebliğlerde yapılan açıklamalara göre, maliyet bedeli ile değerlendirilmesi gereken iktisadî kıymetlerin iktisabı ile ilgili faiz ve kur farklarından, **aktifleştirme işleminin gerçekleştiği dönemin sonuna kadar doğanların maliyet bedeline dahil edilmesi gerekmekte, aktifleştirme döneminden sonraki dönemlerde doğanların ise seçimlik hak olarak doğrudan gider yazılması veya maliyete intikal ettirilmek suretiyle amortismanına tabi tutulması** mümkün bulunmaktadır.

3. FİNANSAL KİRALAMA SÖZLEŞMESİ ÇERÇEVESİNDE AKTİFLEŞTİRİLEN KULLANMA HAKLARI İLE İLGİLİ FİNANSMAN GİDERLERİNİN DURUMU:

Yukarıda açıklandığı üzere gayrimaddi haklar gayrimenkul gibi yani maliyet bedeli ile değerlendirilir. Maliyet bedeli değerlendirilen iktisadî kıymetlerin (dolayısıyla hakların) nasıl itfa edileceği, VUK'nun 313-321 inci maddelerinde hükme bağlanmış olup, 315 inci madde gereğince normal amortisman uygulamasının, Maliye Bakanlığınca faydalı ömürler dikkate alınarak tespit ve ilan edilen oranlar üzerinden yapılması gerekir. Bakanlık bu maddeye istinaden uygulanacak amortisman oranlarını 339 sıra no.lu VUK Tebliği ile değişik 333 sıra no.lu VUK Tebliği ile belirlemiştir. Haklar için belirlenen itfa süresi 15 yıl ve dolayısıyla amortisman oranı % 6,66'dır.

Bu genel hüküm gereğince kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadî kıymeti kullanma hakkının %6,66 oranı üzerinden itfa edilmesi gerekmekte ise de, VUK'nun mükerrer 290 ncı maddesinde özel bir düzenleme yapıldığı için, kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadî kıymeti kullanma hakkının, VUK'nun üçüncü kitabının üçüncü kısmının birinci bölümünde kiralama konusu iktisadî kıymet için belirlenmiş esaslar çerçevesinde, yani ilgili iktisadi kıymet için Maliye Bakanlığında belirlenen oran esas alınarak amortismanına tâbi tutulması gerekir. Böylece söz konusu kullanma hakkının genel

esaslara göre amortisman tabi tutulması engellenmiş, itfa işlemi kanunda özel olarak düzenlenmiştir.

VUK'nun 290 ncı maddesinde finansman giderleri ile ilgili özel düzenleme yapılmadığı için bu konuda genel kuralın geçerli olması gerekir. Başka bir ifadeyle, kiracı tarafından aktifleştirilen finansal kiralamaya konu iktisadî kıymetle ilgili olarak aktifleştirme yılının sonuna kadar doğan faizler ile yine aktifleştirme yılının sonuna kadar hem anapara hem de faiz borcundan doğan kur farklarının maliyete eklenmesi gerektiği düşünüyoruz. Aktifleştirme yılından sonraki yıllarda doğan faiz ve kur farklarının ise gider yazılması veya aktifleştirilmesi konusunda mükelleflerin seçimlik hakkı vardır.

4. MALİYENİN GÖRÜŞÜ:

İstanbul Defterdarlığı kendisine bu konuda bir mükellefin mürcaat etmesi üzerine Bakanlığa başvurmuş ve **Bakanlıktan aldığı** 30.4.2005 tarih ve 19635 sayılı **yazıya istinaden** mükellefe **verdiği** 9.5.2005 tarih ve 3668 sayılı **muktezada¹, finansal kiralama yoluyla edinilen kıymetlere ilişkin olarak kiralama süresi içinde sözleşmeye istinaden yabancı para üzerinden yapılan kira ödemelerinin değerlemesi sonucu ortaya çıkan kur farklarının, finansal kiralama konusu kıymetin maliyetine intikal ettirilmesi ve maliyete eklenen bu farkların ilgili kıymetin amortisman süresi içinde itfa edilmesi gerektiğini** belirtmiştir.

İstanbul Defterdarlığı, başka bir müracaatı da yine Bakanlığa iletmış, Bakanlığın 2.5.2005 tarih ve 19585 sayılı yazısına istinaden aynı doğrultuda bir mukteza daha vermiştir.²

Anlaşılan odur ki Maliye Bakanlığı görüşünü kur farkları için bu şekilde oluşturmuştur. Yani Bakanlık görüşüne göre, gerek aktifleştirme yılında gerekse de sonraki yıllarda doğan kur farklarının maliyete eklenip amortisman yoluyla itfa edilmesi gerekmektedir. Bu muktezalara yukarıda açıkladığımız yasal gerekçelerle katılamıyor ve hatalı olduğunu düşünüyoruz.

Muktezalarda sadece kur farkları değerlendirildiği için faizler konusunda Bakanlık görüşünü bilemiyoruz. Ancak Bakanlık görüşü faizler için de aynı yönde ise, yani hem aktifleştirme hem de izleyen yıllarda doğan faizlerin maliyete dail edilmesi gerektiği düşünülmekte ise, buna katılamadığımızı, çünkü aktifleştirme yılından sonraki yıllarda doğan faizlerin istenirse doğrudan gider yazılmasının mümkün bulunduğunu belirtmek isteriz.

Bizim anlayışımıza göre, finansal kiralama işlemi ile ilgili olarak doğan faiz ve kur farklarının aktifleştirme yılının sonuna kadar olanlarının maliyete dahil edilmesi, sonraki yıllarda doğanların ise maliyete eklenmek veya doğrudan gider yazılmak suretiyle dikkate alınması gerekir. Yani aktifleştirme yılından sonra doğan kur farkı ve faizlerin istenirse gider yazılması mümkündür. Bu şekilde işlem yapıldığında, banka kredisi kullanarak duran varlık alan mükellefle finansal kiralama yoluyla duran varlık alan mükellef eşitlenmektedir. Oysa Maliyenin görüşü, bu iki mükellef arasında farklılık yaratmaktadır. Bu nedenle Bakanlık görüşü eşitlik ve tarafsızlık ilkesine aykırıdır.

5. SONUÇ:

Yukarıda açıkladığımız gerekçelerle,

¹ Bu muktezanın tam metni İstanbul Vergi Dairesi Başkanlığının www.ivdb.gov.tr adresinde Vergi Usul Kanunu ile ilgili örnek muktezalar bölümünde yer almaktadır.

² İstanbul Defterdarlığının 3.5.2005 tarih ve 3545 sayılı muktezası (Kaynak: www.ivdb.gov.tr)

- Döviz cinsinden imzalanan finansal kiralama sözleşmeleri dolayısıyla kiracıların aktifleştirdiği kullanma hakları ile ilgili olarak doğan faiz ve kur farklarının, aktifleştirme yılının sonuna kadar olanlarının maliyet eklenerek amortismanı tabi tutulması gerekir.
- Aktifleştirme yılından sonraki yıllarda doğan kur farkı ve faizlerin ise doğrudan gider yazılmak veya maliyete dahil edilmek suretiyle amortisman yoluyla itfa edilmesi konusunda mükelleflerin seçimlik hakkı vardır.

Bu nedenle, Maliye Bakanlığının, gerek aktifleştirme yılında gerekse de sonraki yıllarda doğan kur farklarının doğrudan gider yazılmayarak maliyete ilave edilmesi gerektiği yönündeki görüşüne katılmıyoruz.

Finansal kiralama işlemleri ile ilgili faiz ve kur farklarının, hem aktifleştirme yılında hem de izleyen yıllarda doğrudan gider yazılabileceği yönündeki görüşlere de yukarıda belirttiğimiz gerekçelerle itibar etmiyoruz.

Esasen konunun tebliğ bazında açıklığa kavuşturulmamış olması büyük bir eksikliktir. Bu muktezalardan haberi olmayan mükelleflerin Bakanlığın hatalı da olsa bu görüşünden haberdar olmamaları muhtemeldir. Temennimiz Bakanlığın hatalı görüşünü terkederek, bir tebliğ veya sirküler ile, genel kural yönünde görüş açıklamasıdır. Asıl temennimiz ise finansman giderlerinin, hangi yılda doğmuş olursa olsun doğrudan gider yazılma olanağının verilmesidir.

Her ne kadar bir muhasebe standardı olsa da 9.11.2005 tarihli Resmi Gazete’de yayımlanan ve borçlanma maliyetleri ile ilgili olan 9 sıra no.lu Türkiye Muhasebe Standardı bu konuda iyi bir örnektir. Söz konusu Standarda göre temel yöntem, borçlanma maliyetlerinin oluştuğu dönemde, niteliğine ve yöntemine bakılmaksızın doğrudan gider yazılmasıdır. Alternatif yöntem ise prensip olarak gider yazılma gereğini işaret etmekle birlikte, bir özellikli varlığın satın alınması, inşaatı veya üretimi ile doğrudan ilişkisi kurulabilen borçlanma maliyetlerinin, ilgili özellikli varlığın maliyetinin bir unsuru olarak aktifleştirilebilmesine izin vermektedir. Yani genel kural “*gider yazılma*” yönünde olup, “*aktifleştirme*” ancak özellikli durumlarda uygulanan istisnai bir durumdur.